

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva

Follow-up rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ve věci č. 104/2014 – *European Roma and Travellers Forum proti České republice*

Zpráva předložená vládou České republiky dne 21. prosince 2021

ÚVOD

Dne 17. května 2016 přijal Evropský výbor pro sociální práva („EVSP“) rozhodnutí o odůvodněnosti kolektivní stížnosti č. 104/2014 – *European Roma and Travellers Forum (ERTF) proti České republice*. V rozhodnutí EVSP shledal, že došlo

- k porušení článku 16 Charty z důvodu nedostatečného přístupu k bydlení, nevyhovujících podmínek bydlení a územní segregace;
- k porušení článku 16 Charty z důvodu nuceného vystěhovávání; a
- porušení článku 11 Charty z důvodu vyloučení v oblasti zdraví a nedostatečného přístupu ke zdravotnickým službám.

EVSP neshledal porušení článku 11 Charty z důvodu segregace romských dětí.

Dne 31. ledna 2020 EVSP zhodnotil dosavadní postup České republiky v návaznosti na shora uvedené rozhodnutí. Ve svých zjištěních (CCASST/104/2014/EN) shledal, že Česká republika situaci dosud nevedla do souladu s články 16 a 11 Charty (§ 62 a 67 zjištění).

Ve vztahu k článku 16 Charty EVSP uvedl, že Romové mají stále nedostatečný přístup k bydlení, potýkají se s nevyhovujícími bytovými podmínkami a čelí územní segregaci a nuceným vystěhováním (§ 61 zjištění).

Ohledně článku 11 EVSP konstatoval, že Česká republika musí vyvinout další úsilí, aby romské rodiny nebyly poškozovány nezdravými životními podmínkami a aby měly adekvátní přístup ke zdravotní péči.

V návaznosti na výše uvedená rozhodnutí a zjištění EVSP vláda předkládá tuto zprávu o implementaci rozhodnutí. Zpráva je členěna podle článků Charty, jejichž porušení EVSP v rozhodnutí shledal. Tyto části jsou pak dále strukturovány podle oblastí, v nichž EVSP ve svých zjištěních shledal přetrvávající nedostatečné naplnění předmětných práv. V jednotlivých kapitolách jsou uvedena přijatá i plánovaná opatření.

I. PROJEDNÁNÍ ROZHODNUTÍ NA VNITROSTÁTNÍ ÚROVNI

1.1. KONCEPČNÍ DOKUMENTY

Vláda EVSP informuje, že rozhodnutí *ERTF proti České republice* bere v potaz při přípravě strategických dokumentů jak v oblasti bydlení, tak v oblasti zdraví. V roce 2020 bylo dokončeno a vládou přijato několik klíčových dokumentů, do nichž byly promítnuty i závěry citovaného rozhodnutí. Níže vláda uvádí přehled těchto dokumentů. Nejedná se nicméně o všechny koncepční či strategické dokumenty, které určují obsah a cíle politik v dané oblasti. Úplný přehled těchto dokumentů je uveden v kapitolách věnovaných jednotlivým článkům, jejichž porušení EVSP v rozhodnutí shledal. Zmíněny jsou

buď přímo v textu této zprávy nebo je na ně poukázáno prostřednictvím odkazu na stanoviska podaná ve věci kolektivní stížnosti *FEANTSA proti České republice*.

1.1.1. STRATEGIE ROVNOSTI, ZAČLENĚNÍ A PARTICIPACE ROMŮ

Rozhodnutí *ERTF proti České republice* bylo projednáno a náležitě vzato v potaz při přípravě Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů 2021–2030. Strategie je členěna na šest částí, přičemž jedna z nich je věnována bydlení a jedna zdraví. Relevantní bližší informace jsou uvedeny, resp. je na ně v souvislosti s kolektivní stížností *FEANTSA proti České republice* odkazováno níže.

Vláda strategii schválila dne 13. května 2021. Dostupná je [zde](#). Její úkolová část je dostupná [zde](#).

1.1.2. KONCEPCE BYDLENÍ ČESKÉ REPUBLIKY 2021+

Rozhodnutí *ERTF proti České republice* bylo též projednáno a vzato v potaz při přípravě Koncepce bydlení České republiky 2021+. Relevantní bližší informace jsou uvedeny, resp. je na ně v souvislosti s kolektivní stížností *FEANTSA proti České republice* odkazováno níže.

Vláda koncepci schválila dne 12. dubna 2021. Dostupná je [zde](#).

1.1.3. STRATEGIE SOCIÁLNÍHO ZAČLEŇOVÁNÍ 2021–2030

Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) předmětné rozhodnutí zohlednilo i při přípravě Strategie sociálního začleňování 2021–2030. Relevantní bližší informace jsou uvedeny v příslušných kapitolách níže, resp. v části věnované přístupu k bydlení je na ně odkazováno v souvislosti s kolektivní stížností *FEANTSA proti České republice*.

Vláda strategii schválila dne 20. ledna 2020. Dostupná je [zde](#).

1.1.4. STRATEGICKÝ RÁMEC ROZVOJE PÉČE O ZDRAVÍ V ČESKÉ REPUBLICE DO ROKU 2030

V neposlední řadě se Česká republika zaměřila na aspekty, v nichž EVSP v rozhodnutí shledal porušení práva na zdraví, při přípravě Strategického rámce rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030. Jeho součástí je taktéž *Implementační plán Strategického rámce rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030*, o němž je pojednáno v části věnované porušení článku 11 Charty níže.

Vláda plán schválila dne 11. ledna 2021. Dostupný je [zde](#).

1.2. PROJEDNÁNÍ V EXPERTNÍCH A PORADNÍCH ORGÁNECH

Rozhodnutí *ERTF proti České republice* bylo též projednáno v expertních a poradních orgánech vlády.

1.2.1. KOLEGIUM EXPERTŮ K VÝKONU ROZSUDKŮ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Kolegium je poradním orgánem vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva. Je složeno ze zástupců všech ministerstev, obou komor Parlamentu České republiky, vrcholných soudů, státního zastupitelství, Kanceláře veřejného ochránce práv, akademické obce a občanské společnosti. Navzdory jeho označení je poslání Kolegia širší a jeho úkolem je i analyzovat rozhodnutí EVSP vydaná v řízeních proti České republice a formulovat příslušným orgánům doporučení k přijetí obecných opatření k implementaci těchto rozhodnutí. Širším cílem činnosti Kolegia je přispět k používání Charty a rozhodovací praxe EVSP v každodenní praxi vnitrostátních orgánů, a v

konečném důsledku pak plná realizace hospodářských, sociálních a kulturních práv, které jsou v Chartě a jejich protokolech zakotveny. Webové stránky Kolegia jsou dostupné [zde](#).

Rozhodnutí *ERTF proti České republice* Kolegium projednalo na zasedáních dne 14. ledna 2020 a 13. května 2021. Na těchto zasedáních se Kolegium zaměřilo na zjištěné porušení článku 16 Charty z důvodu nedostatečných záruk při vystěhování. Podrobnosti jsou uvedeny v příslušné části zprávy níže. Zápis z prvně zmíněného zasedání je dostupný [zde](#), z druhého [zde](#).

1.2.2. RADA VLÁDY PRO ZÁLEŽITOSTI ROMSKÉ MENŠINY

Rada je stálým poradním a iniciačním orgánem vlády pro otázky romské integrace. Jejím posláním je napomáhat zlepšení postavení Romů ve všech sférách života, odstraňování nedůvodných rozdílů v postavení Romů a většinové společnosti, a dosažení bezkonfliktního a vzájemně obohacujícího soužití Romů a většinové společnosti. Rada mj. schvaluje opatření a podněty v oblasti romské integrace. Jejím předsedou je příslušný člen vlády. V současné době je jím předseda vlády. Členy jsou i další ministři či jejich náměstci, zástupci dalších orgánů veřejné moci, zmocněnkyně vlády pro lidská práva a zástupci občanské společnosti. Webové stránky Rady jsou dostupné [zde](#).

Rozhodnutí *ERTF proti České republice* Rada projednala na zasedání dne 22. listopadu 2021. Rada vzala závěry rozhodnutí na vědomí a byla seznámena s kroky potřebnými k jeho implementaci. Při budoucích dílčích krocích bude Rada konzultována, zejména její zdravotně-sociální výbor.

II. K PORUŠENÍ ČLÁNKU 16 CHARTY

2.1. PŘÍSTUP ROMŮ K BYDLENÍ, ÚZEMNÍ SEGREGACE A NEVYHOVUJÍCÍ BYTOVÉ PODMÍNKY

Vláda konstatuje, že nadepsané otázky jsou předmětem kolektivní stížnosti č. 191/2020 *European Federation of National Organisations Working with the Homeless (FEANTSA) proti České republice*. Vláda se k naplnění článku 16 Charty v těchto aspektech podrobně vyjádřila ve svých stanoviscích k odůvodněnosti této kolektivní stížnosti ze dnů 28. března a 3. září 2021. Stanoviska v anglickém jazyce jsou dostupná [zde](#) a [zde](#).

Na tomto místě vláda plně odkazuje na jejich obsah.

Ze stanoviska ze dne 28. března 2021 v první řadě na § 178–219, které se týkají specificky práva na bydlení ve vztahu k Romům. Odkazuje ale také na § 5–11, 21–93, 108–112 a 134–158, které se zabývají širším kontextem práva na bydlení, který má nicméně přímý dopad i na předmětné právo Romů.

Obdobně, ze stanoviska ze dne 3. září 2021 vláda odkazuje primárně na § 44–58 týkající se specificky práv Romů, avšak též na § 4–35 rozebírající širší relevantní kontext.

Na odkazovaných místech stanovisek jsou mimo dalších informací uvedeny i podrobnosti ohledně výše zmíněné Strategie romské integrace do roku 2030 a Koncepce bydlení 2021+.

2.2. ZÁRUKY PŘI NUCENÉM VYSTĚHOVÁNÍ

Porušení článku 16 Charty z důvodu nedostatečných záruk při nuceném vystěhování hloubkově a v souvislostech analyzovalo Kolegium expertů (ke Kolegiu viz výše; k analýze viz [zde](#), str. 12–37). Identifikovalo několik dílčích aspektů, jejichž posílení by v praxi mohlo učinit záruky při vystěhování pevnějšími a účinnějšími. V následujících částech je vláda postupně pojedná.

Nad rámec zde uvedených informací vláda odkazuje i na výše uvedená stanoviska k odůvodněnosti kolektivní stížnosti *FEANTSA proti České republice*. V obou jsou též uvedeny relevantní informace

k problematice nuceného vystěhování. Konkrétně jde o § 117–122, 136–138, 140–157 a 178–187 stanoviska ze dne 28. března 2021 a § 59–65 stanoviska ze dne 3. září 2021.

2.2.1. KONZULTACE VYSTĚHOVÁVANÝCH OSOB

2.2.1.1. Vystěhování podle občanského práva

Vláda připomíná, že jde-li o ukončení nájemní smlouvy, občanský zákoník stanoví tříměsíční výpovědní lhůtu. Dotčená osoba je tedy o konci právního titulu k užívání nemovitosti zpravena s dostatečným předstihem. Nadto, k nucenému vystěhování lze přikročit až po rozhodnutí soudu o povinnosti vyklidit nemovitost, které bývalý nájemce nerespektuje, a soud proto následně nařídí výkon takového rozhodnutí. O vyklizení soud vyrozumí povinného nejméně 15 dnů předem. K nucenému vystěhování jsou tedy zpravidla třeba dvě soudní rozhodnutí. Dotčená osoba je účastníkem obou řízení.

Informování a zapojení dotčených osob do vystěhování je tak dle názoru vlády zajištěno dostatečně. V průběhu analýzy na půdě Kolegia nicméně vyvstala otázka, zda by tyto záruky nemohly být posíleny zajištěním včasné informovanosti obce o blížícím se vystěhování určité osoby z bytu na jejím území. Byla též nadnesena otázka, zda záruky proti vystěhování neoslabuje možnost uzavírat neomezený počet na sebe navazujících nájemních smluv na velmi krátkou dobu určitou, případně i notářské doložky přímé vykonatelnosti. Tyto aspekty, které se svou povahou více týkají předcházení vystěhování, vláda pojedná dále v kapitolách 2.2.3.1. a 2.2.3.2.

2.2.1.2. Vyklizení stavby podle stavebních předpisů

V rozhodnutí *ERTF proti České republice* EVSP své závěry ohledně nedostatečných konzultací vystěhovaných osob opřel o události, které se týkaly vyklizení stavby podle stavebních předpisů. Jde o situace, kdy je z důvodu špatného stavebně technického stavu budovy nutno za účelem ochrany života a zdraví osob, které ji obývají, bezodkladně přijmout opatření. V praxi k těmto situacím dochází jen velmi výjimečně. V roce 2018 šlo o 20 případů, v roce 2019 o 18 případů.

Vláda v této souvislosti uvádí, že dne 1. července 2021 byl přijat nový stavební zákon (č. 283/2021 Sb.). Ten v ustanovení § 295 přesněji vymezil osoby, kterým stavební úřad rozhodnutí o nařízení vyklizení stavby adresuje. Jde nejen o vlastníka stavby, ale i o všechny osoby, které stavbu užívají nebo se v ní zdržují. Nový stavební zákon dále blíže vymezil i okruh osob, kterým je nařízení oznamováno. Jde o vyklizovanou osobu, vlastníka stavby, vyklizující osobu a obec. Přesněji též upravil způsob, jakým má být rozhodnutí oznámeno. U vyjmenovaných osob se tak musí stát bez zbytečného odkladu. Nadto je třeba v případě, že se na místě zdržují osoby, které nejsou stavebnímu úřadu známy, informaci o vyklizení umístit i na místě stavby. Z nového stavebního zákona také jasněji plyne, že nájemci bytů a nebytových prostor jsou účastníky řízení o vyklizení stavby. Došlo tak k posílení zapojení dotčených osob do procesu vyklizení stavby. Nový stavební zákon nabude účinnosti dne 1. července 2023.

Vláda poznamenává, že s ohledem na charakter situací, kdy je vyklizení stavby podle stavebního zákona nařizováno, tedy stav bezprostředního ohrožení života a zdraví, jeví se výše popsané posílené zapojení dotčených osob dostatečné. Nad rámec toho nicméně Kolegium spolu s Ministerstvem pro místní rozvoj (dále jen „MMR“) zvažovalo i posílení předcházení situacím, kdy se budova dostane do natolik špatného stavebně technického stavu, že je nezbytné nařídit její vyklizení. K tomu viz dále kapitolu 2.2.3.3.

2.2.2. NAČASOVÁNÍ PROVEDENÍ VYSTĚHOVÁNÍ

Vláda EVSP informuje, že dne 9. června 2021 byla ve Sbírce zákonů publikována vyhláška č. 222/2021 Sb., kterou se mění vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy. Její součástí je také nové ustanovení § 64, které zní: „Při určení dne a času výkonu rozhodnutí vyklizením

se přihlédne k vhodnosti denní doby, kdy má být vyklizení provedeno, a ke klimatickým podmínkám, které lze v den vyklizení předvídat, aby vyklizením nedošlo k ohrožení života nebo zdraví osob, které mají být vykázaný.“ Tato vyhláška nabude účinnosti dne 1. ledna 2022. Došlo tak k posílení záruk, že k vystěhování nedojde v noci či za špatných klimatických podmínek, např. v období velmi nízkých teplot.

2.2.3. PŘEDCHÁZENÍ VYSTĚHOVÁNÍ

2.2.3.1. Zajištění včasné informovanosti obce o žalobě na vyklizení

Otázka, jak zajistit včasnou informovanost obce, na jejímž území se schyluje k vystěhování, byla diskutována na Kolegiu expertů a probírána též na několika jednáních mezi Ministerstvem spravedlnosti, MPSV a MMR. Účelem je umožnit, aby obec mohla dotčené osobě včas nabídnout sociální služby, a hrozícímu vystěhování buď úplně předejít, nebo dotčené osobě pomoci vyřešit její situaci po vystěhování.

Bylo zvažováno několik variant. V současné době se v diskuzích navrhuje jako nejvhodnější řešení zakotvit povinnost soudu poučit v řízení o vyklizení žalovaného při prvním úkonu v řízení o možnosti obrátit se na obec kvůli sociální pomoci. Zvažována je také možnost zakotvit povinnost soudu informovat obec po právní moci rozhodnutí o vyklizení o tom, že k takovému rozhodnutí došlo. Vhodné řešení bude dále diskutováno. Věcí se též zabývá MMR v rámci analýzy nájemních vztahů, kterou aktuálně zpracovává. Mělo by ji dokončit v první polovině roku 2022. Předmětnou otázku také projedná Občanskoprávní kolegium při Ústavu státu a práva Akademie věd.

O výsledcích diskuzí a přijatých opatřeních bude vláda EVSP informovat v následující zprávě o implementaci rozhodnutí.

2.2.3.2. Řetězení krátkodobých nájemních smluv a využívání notářských doložek přímé vykonatelnosti

Záruky při vystěhování v podobě výpovědní lhůty a rozhodnutí soudu o vyklizení nemovitosti mohou být oslabeny v případě, není-li uzavřena nájemní smlouva na dobu neurčitou, ale je opakovaně uzavírána smlouva na dobu určitou s krátkou dobou trvání. Nejistota bydlení může být zvýšena i notářskou doložkou o přímé vykonatelnosti. Ta umožňuje v případech, kdy se nájemce po skončení nájemního vztahu nevystěhuje dobrovolně sám, aby pronajímatel zažádal o výkon doložky, aniž by se muselo konat soudní řízení o vyklizení. Nájemce tak může být vystěhován velmi brzy po skončení nájemní smlouvy.

Oba tyto instituty, nájemní smlouva na dobu určitou a doložka přímé vykonatelnosti, jsou samy o sobě potřebné a v praxi pro řadu situací vhodné. Mohou však být v praxi využívány i způsobem, který nadměrně narušuje stabilitu bydlení a oslabuje záruky při vystěhování. Kolegium proto požádalo MMR, aby se ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti touto otázkou zabývalo v rámci aktuálně zpracovávané analýzy nájemních vztahů. Cílem je nastolit rovnováhu mezi právy pronajímatelů, právy nájemníků a veřejným zájmem na zajištění dostupného a stabilního nájemního bydlení. Za tímto účelem bude zvážena i možnost obdobné právní úpravy jako u pracovní smlouvy v pracovním právu. Jednalo by se o stanovení maximálního počtu opakování smlouvy na dobu určitou, kdy by pak již následně musela být uzavřena smlouva na dobu neurčitou. Tato úprava by byla případně doprovázena úpravami stávajícího okruhu výpovědních důvodů u nájmu na dobu neurčitou.

Problematika řetězení nájemních smluv byla v listopadu 2021 předmětem diskuse na Občanskoprávním kolegiu při Ústavu státu a práva Akademie věd. Většina členů konstatovala, že právní úprava nájmu bytu na dobu určitou je obsažena v právních řádech většiny evropských zemí, byť je v některých právních řádech určitým způsobem regulována. Právní úprava obdobná jako u pracovní smlouvy není

v právních řádech využívána. Je nicméně třeba dále zkoumat, jaké problémy jsou v praxi zaznamenány při uzavírání smluv na dobu určitou neobsahujících závazek k prodloužení či obnovení smlouvy. Může jít o zvyšování nájemného, které při uzavírání opakovaných smluv nepodléhá pravidlům omezujícím zvýšení obsaženým v § 2249 občanského zákoníku. Dále je třeba v této souvislosti řešit i otázku smluvní pokuty a jistoty a v neposlední řadě se zabývat uzavíráním notářských doložek. Vyřešení souvisejících problémů může nájemcům poskytnout adekvátní ochranu.

Co se týká notářských doložek, mezi dotčenými resorty panuje shoda, že finanční břemeno by měl do budoucna nést pronajímatel. V dosavadní praxi je to zpravidla budoucí nájemce. I tyto otázky projedná Občanskoprávní kolegium při Ústavu státu a práva Akademie věd na některém z dalších jednání. Analyzováno též bude, zda se § 2251 odst. 2 občanského zákoníku, chránící nájemce proti neoprávněným požadavkům na platby ze strany pronajímatele, vztahuje i na zájemce o uzavření nájemní smlouvy, a neumožňuje proto, aby pronajímatel od budoucího nájemce požadoval úhradu notářské doložky.

O výsledcích diskuzí a přijatých opatřeních bude vláda EVSP informovat v následující zprávě o implementaci rozhodnutí.

2.2.3.3. Využívání preventivních opatření ze strany stavebních úřadů vůči vlastníkům budov v dlouhodobě nevyhovujícím stavu

Stavební úřady mohou v případě, kdy na budově zjistí nedostatky, které vlastník nenapravit, nařídit opatření k nápravě. Podle povahy zjištěného nedostatku se zejména v případě nedostatečné údržby stavby může jednat o nařízení provést udržovací práce či v případě, kdy jsou ohroženy životy nebo zdraví osob nebo zvířat, o nařízení provést nutné zabezpečovací práce.

Nový stavební zákon v tomto ohledu přinesl významné posílení praktické účinnosti těchto opatření k nápravě. Pokud totiž vlastník stavby nebo pozemku takové nařízení stavebního úřadu nebude respektovat, a hrozí-li nebezpečí z prodlení, zajistí jejich provedení stavební úřad prostřednictvím třetí osoby. Náklady je povinen uhradit vlastník nemovitosti a pokud tak neučiní, uhradí náklady stavební úřad ze státního rozpočtu. Rozhodnutím následně uloží vlastníkovu povinnost náklady uhradit stavebnímu úřadu.

Dosud, pokud vlastník stavby odmítl tyto náklady uhradit, náklady musela zaplatit obec, které byl svěřen výkon stavebního úřadu v rámci přenesené působnosti, a to z obecního rozpočtu. Obec pak následně tyto náklady na vlastníku stavby musela vymáhat, což byl velmi zdoluhavý a administrativně náročný proces s nejistým výsledkem. Obce proto byly jen výjimečně schopny a ochotny finanční prostředky na opravu soukromého majetku ze svého poskytnout. Tento problém byl novou právní úpravou vyřešen.

Kontrolu výkonu působnosti stavebních úřadů ve věcech stavebního řádu, tj. včetně výkonu kontrol staveb, bude nově vykonávat Specializovaný a odvolací stavební úřad. Jednotná soustava státní stavební správy tak umožní i jednotnou a systematickou kontrolu, komplexní analýzu výsledků kontrol a její využití pro sjednocování postupů stavebních úřadů a jejich jednotné a účinné řízení.

2.2.4. POSTUP BĚHEM VYSTĚHOVÁNÍ

V neposlední řadě se Kolegium expertů zabývalo i otázkou zajištění přístřeší pro osoby, které jsou nuceny opustit nemovitosti, které obývají, jelikož stavební úřad nařídil jejich vyklizení. I tato otázka bude zahrnuta do shora zmíněné analýzy nájemních vztahů, kterou v současné době zpracovává MMR. Otázka přístřeší, či jiného náhradního řešení bude rovněž předmětem některého z dalších jednání Občanskoprávního kolegia Akademie věd.

O výsledcích analýzy, diskuzí a případných přijatých opatřeních bude vláda EVSP informovat v následující zprávě o implementaci rozhodnutí.

III. K PORUŠENÍ ČLÁNKU 11 CHARTY

Vláda úvodem uvádí, že oba problematické aspekty, které ohledně práva na zdraví EVSP shledal v projednávaném rozhodnutí a později ve svých zjištěních při prvním hodnocení implementace rozhodnutí, tedy nedostatečný přístup Romů ke zdravotní péči a nezdravé životní podmínky, v nichž mnozí z nich žijí, jsou řešeny ve *Strategii rovnosti, začlenění a participaci Romů, Strategii romské integrace 2021–2030* a *Strategii sociálního začleňování 2021–2030* (vše v podrobnostech níže).

3.1. DOSTATEČNÝ PŘÍSTUP K LÉKAŘSKÉ PÉČI

3.1.1. PŘIJATÁ OPATŘENÍ

Vláda připomíná, že na základě zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, má každý právo obrátit se na registrujícího poskytovatele zdravotních služeb, pokud potřebuje vyhledat zdravotní pomoc nebo získat informace o možnostech k prevenci a udržení svého zdraví.

Ministerstvo zdravotnictví (dále jen „MZ“) od roku 2018 uskutečnilo pro zvýšení dostupnosti zdravotních služeb v sociálně vyloučených lokalit řadu projektů zaměřených na zlepšení informovanosti obyvatel těchto lokalit.

V první řadě od roku 2019 naplňuje projekt *Zajištění dostupnosti zdravotní péče pro osoby bez přístřeší a osoby ztrátou přístřeší ohrožené* (více informací k projektu [zde](#)). Projekt působí ve čtyřech krajských městech, které byly vybrány na základě analýzy potřeb. Hlavním cílem projektu je zvýšení dostupnosti zdravotních služeb a zdravotní péče v lokalitách ohrožených bezdomovectvím pro osoby bez přístřeší a osoby ohrožené ztrátou přístřeší. Sekundárním cílem projektu je posílení primární prevence u těchto skupin osob. V roce 2020 byla vyhlášena druhá výzva projektu.

Na potřebnost zvýšení zdravotní gramotnosti reaguje za podpory MZ od roku 2018 projekt Státního zdravotního ústavu *Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením* (více informací k projektu [zde](#)). Jedná se o pětiletý projekt financovaný z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu. V rámci projektu vznikla Regionální centra podpory zdraví se 14 realizačními týmy působícími ve všech krajích České republiky. Expertní tým Státního zdravotního ústavu zpracoval pro krajské realizační týmy metodiky terénní práce, které jednotlivé týmy postupně uvedly do praxe při své terénní činnosti.

Každý tým řídí krajský koordinátor, který pracuje s terénními pracovníky, tzv. mediátory podpory zdraví, kteří se věnují individuálním intervencím. Na konci roku 2020 pracovalo na pozici koordinátorů 14 osob a 56 osob na pozici mediátorů. Mediátoři absolvovali intenzivní kurz mediátora podpory zdraví. Mediátory jsou většinou Romové se znalostí sociálně vyloučených lokalit. Jejich činností je komplexní podpora zdraví osob ohrožených chudobou, včetně Romů. Na komunitní úrovni integrují sociálně znevýhodněné Romy zprostředkováním registrace k lékařům primární péče, pomáhají vyhledávat specialisty a zvyšují kompetence lidí v oblasti zdravotní gramotnosti.

V neposlední řadě se v roce 2020 uskutečnil projekt *Aplikovaný výzkum pro inovace politik v oblasti dostupnosti zdravotní péče u sociálně vyloučené romské populace* Institutu sociálního zdraví Univerzity Palackého v Olomouci (více informací včetně souhrnné výzkumné zprávy [zde](#)). Autoři projektu se zaměřili na sociální determinanty zdraví Romů žijících v sociálním vyloučení a na základě zjištění navrhli inovace stávajících metodik a postupů. Projekt zkoumal sociální determinanty zdraví a strukturální, finanční, kognitivní a psychologické bariéry přístupu ke zdravotní péči. Autoři v závěrečné zprávě projektu formulovali návrhy řešení, jak zlepšit dostupnost zdravotní péče pro Romy žijících v sociálním vyloučení. Týkaly se mj. informovanosti cílové skupiny, zvýšení místní a finanční dostupnosti zdravotní péče, vzdělávání pomáhajících profesí či role služeb podporujících zdraví a dostupnost zdravotní péče

Z nich po zhodnocení jejich naléhavosti a praktické uskutečnitelnosti identifikovali 20 prioritních. Návrhy byly zaslány klíčovým aktérům pro jejich realizaci.

3.1.2. PLÁNOVANÁ OPATŘENÍ

3.1.2.1. Strategie romské integrace

Strategie se v 9. kapitole věnuje problematice zdraví. Její úkolová část obsahuje celou řadu opatření ke zlepšení přístupu Romů ke zdravotní péči. Zmínit lze zejména následující:

- Cíl F.2: Zlepšit přístup ke zdravotní péči a participaci na péči o zdraví mezi Romy;
  - opatření:
    - popis opatření: do konce roku 2024 bude ze strany MZ zajištěno, aby magisterské studium všeobecného lékařství a zubního lékařství obsahovaly povinné vzdělávání v oblastech interkulturní a intersociální komunikace a kulturně senzitivních přístupech ke zdravotní péči (obsah kurzů připraví pracovní tým sestávající z lékařů, medicínských antropologů, romistů a sociologů a dalších odborníků specializujících se na intersociální komunikaci. Jako vzor bude využita komplexní studie Agentury pro sociální začleňování příkladů dobré praxe zavedených kurzů v této oblasti v sousedních státech);
    - odpovědná instituce: MZ, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy;
- Cíl F.3: Zajistit reprezentativní kvantifikovatelná data o zdraví a péči o zdraví u Romů ve všech krajích;
  - opatření: realizace reprezentativních kvantitativních výzkumů zaměřených na zdraví a péči o zdraví u Romů v České republice;
    - popis opatření: realizace nejméně 6 kvantitativních výzkumů, reprezentativních pro sociálně vyloučené Romy, se zaměřením mj. na: a) znalost klíčových témat zdravotní gramotnosti Romů, b) měření skutečné participace Romů na preventivních prohlídkách a screeningových programech, c) reálnou dostupnost primární lékařské péče u sociálně vyloučených Romů, d) incidenci infekčních a vybraných neinfekčních nemocí (s důrazem na onemocnění, která jsou v dostupných dílčích výzkumech indikovaná jako nejvíce přispívající ke zdravotním nerovnostem Romů);
    - odpovědná instituce: MZ, Ústav zdravotnických informací a statistiky, MPSV;
- Cíl F.4: Zajistit dostupnost zdravotních služeb v čase, místě, kapacitě i ceně, specificky pro sociálně vyloučené obyvatele, včetně Romů;
  - opatření: důsledně implementovat a monitorovat časovou a místní dostupnost zdravotní péče v souladu s nařízením vlády č. 307/2012 Sb., o místní a časové dostupnosti zdravotních služeb a v souladu s § 11 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění;
    - popis opatření: monitoring naplňování uvedených předpisů a jejich důsledná implementace do praxe do roku 2025, konkrétně skrze a) monitoring místní a časové dostupnosti zdravotních služeb, zejména v sociálně vyloučených lokalitách a v místech, kde žije vyšší počet Romů a b) formulace opatření, která povedou k zákonem deklarované dostupnosti zdravotních služeb, zejména v sociálně vyloučených lokalitách a v místech, kde žije vyšší počet Romů;

- odpovědná instituce: Státní zdravotní ústav, kraje, zdravotní pojišťovny;
- opatření: vytvořit podmínky pro odhalování a postih diskriminace z důvodu národnosti, etnicity, sociálního postavení, místa bydliště, věku apod. v přístupu ke zdravotní péči;
  - popis opatření: do roku 2025 zavést modely spolupráce zdravotních pojišťoven s lékaři a lékařskými zařízeními, které při volbě lékaře a při rozhodování o péči účinně odhalují a postihují diskriminaci mj. z důvodu etnicity;
  - odpovědná instituce: MZ, zdravotní pojišťovny.

3.1.2.2. Strategie sociálního začleňování 2021–2030

Strategie se zaměřuje na přístup ke zdravotní péči v kapitole 4.7. V ní výslovně zmiňuje problematiku nerovnosti ohrožených skupin ve zdraví, mezi něž patří mj. i Romové či lidé bez domova. Specifickými cíli jsou mj. i *systémově řešit faktickou nedostupnost zdravotních služeb pro sociálně vyloučené osoby, osoby ohrožené sociálním vyloučením a osoby jinak znevýhodněné, a dále zvýšit zdravotní gramotnost v oblasti práv a povinností uplatňovaných v přístupu k primární zdravotní péči sociálně vyloučených osob, osob ohrožených sociálním vyloučením a osob jinak znevýhodněných.*

Těchto cílů má být dosaženo přijetím zejména těchto opatření:

- narovnání dostupnosti zdravotních služeb pro cílovou skupinu v dané oblasti (obci, okresu, regionu) bez ohledu na její finanční a sociálně-ekonomické podmínky, přičemž toto opatření povede ke snížení nerovností sociálně vyloučených a znevýhodněných osob s majoritní populací;
- posílení spolupráce sociálních služeb, zdravotních služeb a vědeckých institucí;
- zlepšení informovanosti a orientace v oblasti práv a povinností pojištěnce a pacienta uplatňovaných v přístupu k primární zdravotní péči včetně prevence;
- účinné osvojení práv a povinností pojištěnce a pacienta k upevnění kompetencí při registraci k lékařům primární zdravotní péče a účelné obraně v případě diskriminace v poskytování zdravotních služeb.

3.1.2.3. Implementační plán Strategického rámce rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030

V Implementačním plánu Česká republika usiluje o to, aby byly všem obyvatelům v dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu zaručeny spravedlivé příležitosti k užívání zdravotních a sociálních služeb ve všech potřebných formách (od ambulantních, terénních, poskytovaných ve vlastním sociálním prostředí, až po lůžkové/pobytové, využitelné pro přechodné či trvalé řešení životní situace). Relevantními specifickými dílčími cíli jsou:

- implementace regionálně specifických modelů integrované péče;
  - plánovaný výstup: do roku 2025 funkční společný model integrované zdravotní a sociální péče reflektující regionálně specifické možnosti a požadavky krajů v oblasti propojení zdravotních a sociálních služeb;
  - odpovědná instituce: MZ;
- zvýšení dostupnosti integrovaných zdravotních a sociálních služeb a integrace zdravotní, pracovní a sociální rehabilitace;

- plánovaný výstup: zajištění dostupnosti poskytovatelů integrované péče odpovídající potřebám pacientů s chronickým onemocněním vyžadujícím zdravotní a sociální péči;
- odpovědná instituce: MZ.

3.2. NEVYHOVUJÍCÍ ŽIVOTNÍ PODMÍNKY

3.2.1. PŘIJATÁ OPATŘENÍ

Vláda uvádí, že výše zmíněný expertní tým Státního zdravotního ústavu vytvořil 68 preventivních interaktivních programů zaměřených na snižování rizikových faktorů životního stylu. 40 z těchto programů, včetně prováděcích metodik se již uskutečnilo. Celkem se ve všech krajích České republiky konalo v letech 2018–2020 téměř 4 000 skupinových intervencí a několik desítek individuálních intervencí.

Aktivita Regionálních center podpory zdraví byla od roku 2020 ovlivněna pandemií onemocnění covid-19. Některé plánované skupinové aktivity byly proto nahrazeny aktuálními tématy v souvislosti s prevencí šíření nemoci covid19, a to například zvýšením informovanosti o dezinfekci, hygieně rukou, respirační hygieně, nakládání s rouškami a respirátory nebo o vládních opatřeních.

3.2.2. PLÁNOVANÁ OPATŘENÍ

3.2.2.1. Strategie romské integrace

Úkolová část strategie obsahuje též řadu opatření ke zlepšení životních podmínek a životního stylu Romů. Zmínit lze zejména následující:

- Cíl F.2: Zlepšit přístup ke zdravotní péči a participaci na péči o zdraví mezi Romy;
  - opatření: zvýšení úvazků mediátorů podpory zdraví;
    - popis opatření: zajištění dalšího rozvoje, personální stabilizace a systémového financování Regionálních center podpory zdraví a činnosti mediátorů podpory zdraví. V krajích s nejnižší zátěží sociálního vyloučení (Pardubický, Zlínský kraj, kraj Vysočina) zvýšit na 4 plné úvazky a v krajích s největší zátěží sociálního vyloučení (Ústecký kraj, Moravskoslezský kraj) zvýšit na 22, respektive 16 plných úvazků, a to do roku 2025;
    - odpovědná instituce: MZ, zdravotní pojišťovny, kraje, MPSV;
  - opatření: vytvoření multidisciplinárního týmu v každém kraji pro komplexní řešení zdravotních a souvisejících problémů sociálně vyloučených osob;
    - popis opatření: opatření propojuje sociální a zdravotní péči v jednom multidisciplinárním týmu, jehož práce je zaměřená na podporu osoby v jeho cestě k prevenci proti onemocnění a přínosnému životu, což zvyšuje efektivitu při řešení závažných zdravotních a přidružených problémů. Cílem opatření je vytvoření multidisciplinárního týmu, který minimálně polovinu času tráví v přirozeném prostředí osob z cílové skupiny;
    - odpovědná instituce: MZ, MPSV.

3.2.2.2. Program Zdraví financovaný z EHP fondů

Ministerstvo zdravotnictví v roce 2020 připravilo výzvu *Prevence přenosných a nepřenositelných onemocnění v sociálně vyloučených lokalitách se zaměřením na romskou populaci* v rámci Programu Zdraví podpořeného z EHP fondů 2014–2021. Dva projekty, které ve výzvě uspěly, se budou realizovat v různých lokalitách v následujících letech. Více informací [zde](#).

ZÁVĚR

Česká republika bere závěry rozhodnutí a zjištění EVSP na vědomí a podrobně se jimi zabývá. Naplnění práva Romů na bydlení a na zdraví vláda věnuje dlouhodobou pozornost. Řadu opatření v tomto směru přijala, řadu dalších, která by měla být naplněna v následujících letech, zakotvila ve Strategii romské integrace do roku 2030, Strategii sociálního začleňování 2021–2030 a dalších koncepčních a strategických dokumentech.

V době od posledního hodnocení implementace rozhodnutí *ERTF proti České republice* ze strany EVSP došlo ke zlepšením. Zejména v oblasti záruk při vystěhování Česká republika posílila zapojení dotčených osob do procesu vystěhování, zesílila záruky proti vystěhování v nevhodné denní době či špatných klimatických podmínkách a vylepšila systém realizace opatření k nápravě špatného stavu budov nařízených stavebními úřady. V oblasti přístupu Romů k bydlení ve více než 20 městech a obcích úspěšně realizovala projekt *Housing First*. Jde-li o přístup Romů ke zdravotní péči, vyzdvihnout lze zejména zřízení Regionálních center podpory zdraví ve všech krajích a činnost mediátorů podpory zdraví. Pro úplnost vláda dodává, že za období od ledna 2019 do srpna 2021 Ministerstvo zdravotnictví neevidovalo žádnou stížnost na nedostatečný přístup ke zdravotní péči Romů či na jejich diskriminaci ze strany zdravotníků.

Česká republika si je nicméně vědoma, že k plné implementaci rozhodnutí EVSP zatím nedošlo. Je nicméně přesvědčena tom, že přijetím shora uvedených opatření k naplnění práv, jejichž porušení EVSP v rozhodnutí *ERTF proti České republice* shledal, dojde.